

Eva Žiaková a kol.: Sociálna práca. Teoretické východiská a praktické kontexty, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2012, 286 s., ISBN 978-80-7097-870-2

Vždycky, když se v jedné publikaci sejde více témat, nebo si kniha dokonce klade za cíl jakési holistické zachycení jedné vědy či vědecké disciplíny, delšího dějinného období apod., pak se autor či autoři dostávají do velmi nesnadné situace. Jak se vyhnout zjednodušením, která by bránila srozumitelnosti, a na straně druhé, jak předejít zabřednutí do podružných problémů, specifických témat nebo zbytečně detailnímu popisu. Pokud je takovým textem skriptum, problém spíše narůstá, neboť je třeba zabránit přenosu právě těchto (možných, nikoli nutných) pochybení z pedagogů na studenty.

Autorský kolektiv vedený profesorkou Evou Žiakovou i přes některá níže zmíněná „ale“ dle našeho mínění popsaná rizika ustál, a proto lze knihu, ač dostupnou pouze ve slovenštině a napsanou pro slovenské studenty bakalářského studia sociální práce, jen doporučit také českým studentům daného onoho oboru. V sedmi kapitolách je totiž doslova naplněno to, co slibuje podtitul knihy. Mimo její rámec, alespoň z našeho pohledu, stojí snad pouze druhá kapitola (*Kapitoly z histórie – sociálna činnosť v stredoveku*), o jejíž smysluplnost, také z důvodu jednoznačného zaměření prakticky výhradně na středověk, je možno vést spor, a proto právě touto částí začneme náš rozbor.

Profesor Anton Fabian, autor druhé kapitoly, rozdělil své téma do tří oddílů, přičemž každý z nich dále člení striktně do čtyř pododdílů. Zabývá se tak nejprve obecně raným středověkem (sv. Benedikt a jeho řehole, Jan Almužník, Karel Veliký a některé z mnišských řádů), následně žebravými řády, a konečně počátky slovenských dějin právě v kontextu dějin sociální práce. Zde se dočteme o sv. Cyrilu a Metodějovi, sv. Štěpánovi, o svaté Alžbětě a o působení řeholí na Slovensku. Druhá kapitola je rozprostřena dohromady na šestnácti stranách. Tím, že jde skutečně o „kapitoly z dějin“, nedozvíme se o jiných dějinných údobích prakticky nic. Na straně druhé je však tím výběrem studentům zprostředkováno základní povědomí o dějinném období, během kterého se praktická podoba sociální práce formovala a kdy se rodily i základy pro některé z přístupů, jimiž se v teorii řídí dodnes.

V první kapitole vedoucí týmu Eva Žiaková nastiňuje profil absolventa, jemuž extenzivní záběr umožňuje „rozvíjať myšlienkový koncept sociálnej práce ako akademickej aplikovanej disciplíny“ (s. 9). Tím, že se zde mluví o kompetencích, pro něž je absolvent po studiu vybaven, zároveň se tak mluví, byť nepřímo, o obsahu knihy, která má ambici být základním manuálem studentů, ale nejen to, má, jak již bylo řečeno, také uschopňovat k dalšímu promýšlení. Adresáty knihy jsou tak sice primárně studenti bakalářských programů sociální práce, sekundárně ale všichni, kdo hledají bazální příručku jedné z nejmladších vědeckých disciplín. Tím je nenápadně překročen rámec skriptu.

V kapitole třetí se dostávají autoři (jmenovitě Dušan Šlosár) k typologii teorií sociální práce, přičemž tyto jsou rozděleny do šesti okruhů a předznamenány úvodním oddílem, zdůvodňujícím následnou stratifikaci do skupin dle paradigmatické příbuznosti. V oddíle 3.7 se autor dostává ke skupině křesťanských teorií. Domníváme se, že tato oblast je interpretačně nejzajímavější. Už proto, co je tvrzeno např. o pokroku na s. 69, kde je pokrok dán do přímé souvislosti s rozvíjením základních křesťanských ctností, de facto je jimi podmíněn. Autor stojí pevně na půdě Kompendia sociální nauky církve, z něhož zpočátku cituje, ale následně – byť

z konzervativních pozic – tento soubor textů překračuje a směřuje k závěrečnému ujištění, že základní odlišností křesťanských teorií od ostatních, jsou normy a vyplynuvší úkoly, kladené na Kristovy následovníky. Jinak by bylo možné o křesťanských teoriích mluvit i jako o (v zásadě) eklektickém souboru, kde najde své místo prakticky cokoli (pokud to neodporuje církevní nauce). Zaměření křesťanských teorií v první řadě na Krista jako zřídlo, z něhož lze nevyčerpatelně získávat pro pokrok lidstva, zdůraznění úlohy rozumu a Zjevení, a to nejen pro křesťany, ale v duchu *Gaudium et spes* pro všechny lidi, není jen formální, ale meritorní otázka tohoto paradigmatického souboru. Otázka, která vždy znovu dává také odpověď na jiné ptaní, a to na dotaz po smysluplnosti výuky sociální práce např. na teologických fakultách.

Metodám a technikám, jakož i formám sociální práce se kolektiv autorů věnoval v kapitole čtvrté. Soňa Lovašová nejprve stručně popisuje základní pojmy, následně vývoj metodiky a klasifikaci metod. Postupem od jednotlivce po společnost v pododdíle 4.2 shrnuje základní formy práce. Na téměř třech desítkách stran je ve stručnosti opět zachyceno to podstatné pro daný okruh problémů. Obšírněji se v paté kapitole Agnesa Kočíšová zabývá typologizací sociálních institucí. Následně se více věnuje rodině a manželství, náboženství, výchově a vzdělávání, politice, a konečně zdravotnictví. Rodině a náboženství je věnováno nejvíce stran, nejméně se autorka dotkla právě posledně zmíněné otázky zdravotnictví.

Šestá kapitola je výsledkem spolupráce Evy Žiakové a Márie Sedlákové. Při pohledu na její koncepci i název ale vzbuzuje právě tato část největší rozpaky. Název kapitoly *Sociálna práca – samostatná interdisciplinárna veda*, naznačuje podle našeho názoru něco jiného, než co je jejím obsahem. Vždyť dvoukolejné zpracování základů psychologie a základů práva (zřejmě právě z pera Sedlákové) ještě název obsahem zdaleka nenaplnuje. Co například sociální politika či ekonomie? Nebo se setkáváme s naprosto odlišným modelem, kdy základ sociální práce již není spoluvytvářen psychologii a sociologií, ale na sociologických základech psychologii a právem, v obou případech s nutným přesahem i k dalším tzv. společenským vědám?

Závěrečná, sedmá kapitola se věnuje prevenci. Její autorkou je Katarína Šišňanská. Podobně jako v předchozích případech, také Šišňanská látku, kterou zpracovala do skriptu, také vyučuje v několika předmětech nabízených právě katedrou sociální práce Univerzity Pavla Jozefa Šafárika, respektive její filozofické fakulty. A lze říci, že její kapitola je nakonec právě tím textem, který nejvíce ze všech přesahuje do praxe, a to nejen oddílem o harm reduction, tedy o snižování škod spjatých s užíváním drog, ale například také oddílem 7.3 – Prevencia v kontexte sociálnej práce, kde se hovoří i o efektivnosti prevence (s. 265 an.).

Vyčítat knize, která chce být především kvalitním skriptem, že nepřináší nic nového, bylo by trapné. A nakonec dokonce i nespravedlivé – skriptum totiž za každým pododdílem pomáhá studentům s opakováním témat formou jednoduchých otázek. Je také doplněno, byť skromnou, obrazovou přílohou, za každou kapitolou je uvedena literatura, po níž lze (a u některých kapitol je dokonce velmi třeba) sáhnout. Co ale opravdu vytknout možné je, to jsou místy velmi kvapně tvořené poznámky pod čarou, až zbytečně uváděné některé údaje stále dokola (názorně např. s. 68), nebo nedůsledně zachycené internetové zdroje, citované často pouze podle dostupnosti na stránkách (např. s. 77). Redakční a korektorské práce zkrátka již nedostaly tolik času a prostoru, jaké by jim měly náležet, má-li text plnit záměr profesorky Žiakové, dát studentům do rukou konečně opravdu spolehlivý studijní materiál.

Pokud skutečně v tomto roce vznikne podobný manuál i pro studenty magisterského studia (slíbeno na nečíslované sedmé straně – *Slovo editorky*), bude jistě prospěšné se vyvarovat chyb, na něž jsme se pokusili upozornit. Na straně druhé však další takové dílo přesvědčivě doloží

schopnost týmu profesorky Žiakové pracovat na společném katederním projektu. Také v tom je možné spatřovat inspirativnost recenzovaného textu.

Lucie Maliňáková, Tomáš Veber